

[Faint, mostly illegible handwritten text in a medieval script, likely Gothic or similar, covering the majority of the page. The text is arranged in several columns and includes some red initials and underlines.]

[Vertical text on the right margin, possibly a page number or reference.]

[Vertical text on the right margin, possibly a page number or reference.]

M-s. 1297

anf.

R

2197.6

F. A. H. Maas
1831 oho

EDICTVM
 REGIS GALLIÆ,
 DE PACE FACTA IN RE-
 GNO ILLO, OMNIBVS DISSIDIIS
 TVRBISQVE COMPOSITIS
 & sopitis.

EX GALLICO LATINVM ITA
 factum, ut interpretatio quam proxime
 ad sermonis Gallici exposi-
 tionem accedat.

ANNO
 M D LXIII.

EDICTVM
REGIS GALLIAE
DE PACE FACTA IN RE
GNO ILLCO, OMNIBVS DASSIBVS
TARRISORV COMPOSITIS
Johann.

EX GALLICO LATINVM ITA
factum ut interpretatio quam proxime
ad Romanam linguam expolli-
torem accedat.

ANNO
M D LXXII

EDICTVM ET DECLARATIO VOLVNTATIS

REGIS CAROLI IX. DE SEDATIS

turbis & Regno pacato.

CAROLVS DEI BENIGNITATE REX
Franciae, uniuersis, qui literas has uiderint, salutem. Omnes perspexerunt atq; cognouerunt, quo pacto placuerit Domino nostro, permittere ab hinc iam aliquot annis, ut hoc Regnum nostrum affligeretur uexareturq; uarijs & multiplicibus turbis, seditiombus & tumultibus, ortis excitatisq; inter subiectos potestati nostrae, ob diuersas opiniones in negotio Religionis, & ob scrupulum iniectum conscientijs ipsorum. Quapropter ad prouidendum & impediendum progressum inflammationis ab igne isto, complures antehac conuentus acti sunt, conuocatis in primis Magnis & dignitate praestantibus uiris Regni nostri, deq; eorum prudente consilio & admonitione, edictiones & ordinationes factae multae, pro eo atq; opportunum & necesse uisum, quod existimaretur eo modo praeniri malum, & obuiam iri posse inde pendentibus incommodis.

Verum saeculi tamen improbitas ita tulit, & Dominus noster iudicio suo incognito (prouocatus, ut credibile est, nostris uitijs atq; peccatis) passus est frena laxari tumultib. istis, adeo ut ad arma sumenda res processerit, tam longe illa quidem, ut acciderent innumera- biles caedes, mutuae impressiones, praedationes, occupa-
A 2 pationes

pationes uolente et direptiones oppidorum, tēplorum
Ecclesiarumq; ruine, cōmissa prelia. Que mala cum cō
tinuarentur, tantumq; iam externorum esse in nostro
Regno cum uideremus, nō ignorantes id agi & parari,
ut plures etiā introducerentur, ad euidentem Regni
ineuitabilem ruina: Accedente insuper ingente & ir-
reparabili detrimento (quod magno dolore nostro ac-
cepimus) tot principum, procerum, nobilium equi-
tum ordinis nostri, præcipuorum Ducum & hominum
militarium. Id quod, sub Dei manu, firmamentum est,
quo sustentatur, nititur, defenditur, protegitur Corona
nostra, quodq; opponitur uicinis nostris ea uoluntatis
prauitate præditis, ut nos inuadendo labefactare pos-
sint, quemadmodum & conati sunt & comminati.
His a nobis consideratis, cum omnia pro nostra uirili
remedia quæreremus, quamuis, gratia Deo, nostræ
uires nunc quoq; magnæ sint, neq; uiris illius generis
uideamur defici, nihilo tamen minus uidentes mala &
incommoda uniuersa, existentia de bello isto, uergere
ad diminutionem & damnum Regni nostri, & maxi-
mo nostro detrimento experti, remedium adhuc usur-
patum idoneum conueniensq; non esse (quod morbus
intra uiscera & animam populi nostri occultetur) &
persuasum habentes nihil posse adhiberi (ut a Principe
Christianissimo, quod nobis nomen est impositum) qd
melius utiliusq; sit, quam cōfugere ad immensam gratiā
& bonitatem Domini nostri, cumq; ipsius benigna ope
inuenire modum mitigandi & sedandi mansuetudinis
nostræ suauitate, mali istius acrimoniam, reconciliando
& coniungendo retractas uoluntates subiectorum no-
strorum, ad agnoscendam eam, quam cuncti nobis de-
bent

bent, obœdientiam: Quod pertineat ad Dei honorem,
felicitatem, salutem & perpetuitatem Regni huius no-
stri, prouidendoq; modum ut nostri contineantur, utq;
eis satisfiat. Bona in spe fore, ut tempus & fructuosus
euentus boni, sancti, liberiq; generalis nationalisue
concilij, & nostra maiorum annorum ætas appropin-
quans, deducta directaq; dextra benignitatis Domini
nostri (qui sua bonitate semper solícite tutatus est Co-
ronam istam) postmodo tandem afferat securam &
ueram stabilitatem ad honorem & gloriam Dei, quie-
temque & tranquillitatem subiectorum potestati
nostræ.

De quibus uoluimus consilium capere bonum
atq; prudens Reginae carissimæ & honoratissimæ Do-
minæ & matris nostræ, carissimorum & dilectissimo-
rum cognatorum, Cardinalis Bourbonij, principis Con-
densis, Ducis Montipensurij, & principis Rochij Su-
ryonij, principum sanguinis nostri: Itemq; cariss. &
dilectissimorum cognatorum Cardinalis Guisij, Ducis
Aumalij, Ducis Montimorencij Conestablij, parium
Franciæ, Ducis Estampij, Marschalli Brisaccij & Bor-
dilonis, Domini Andelotij, Sansaccij, Cypierij, alio-
rumq; præclarorum & magnorum uirorum consilij
nostri priuati.

Qui cuncti censuerunt & consentaneum esse ra-
tioni inuenerunt, ad prosperitatem Reip. & Regni no-
stri constituere & ordinare sequentia.

Atq; significamus: Nos, secutos illorum consili-
um bonum simulq; ob causas rationesq; & considera-
tiones supra memoratas, insuperq; etiam alias, qui-
bus grauib; & magnis moueremur: Edixisse, decla-

rasse, statuisse & ordinasse: Edicere, declarare, statuere,
ordinare, uelle & placere nobis: ut posthac omnes nobi-
les, qui sunt Barones, Castelani, supremi Iudices & do-
mini, clientes nostri cum plena administrationis pote-
state, & singuli horum, possint uiuere in suis ædibus,
quas incolunt, in libertate conscientia suæ, & usu reli-
gionis, quam emendatam se illi habere aiunt, una cum
familijs suis & subiectis ditioni ipsorum, qui libere &
nulla ui coacti sese adiungere uoluerint. Ceteri uero
nobiles clientes potestate præditi, similiter in suis ædi-
bus ipsi & familie eorum tantum. Nisi hi degant in op-
pidis, uicis, pagis, qui sub ditione sunt supremorum Iu-
dicum aliorum & non nostra. In quo scilicet casu, non
conceditur ijs in locis dictis aliter exercere seu colere
Religionem memoratam, quam permissione & conces-
sione suorum dominorum Iudicum supremorum.

In unaquaq; Iudiciaria & Prætoria ditione, & gu-
bernatione locum illius tenente, ut Peronæ, Montidie-
rij, Rotomagi, & Rochellæ, & huiusmodi alijs penitus
annexis solennium Iudiciorum curijs nostris: Assi-
gnamus ad petitionem profitentium memoratam reli-
gionem, unum oppidum aut locum suburbanum, ubi
Religionem suam exercere indigenis, qui conuenire
uoluerint, liceat & alibi nusquam.

Nihilo tamen minus unusquisq; domi suæ potest
uiuere & commorari prorsus libere, sine metu inquisi-
tionis, molestiæ, uolentia, necessitatis, quantum ad
conscientiæ negotia attinet.

In unoquoq; oppido, ubi memorata Religio co-
litur ad septimum usq; diem mensis huius Martij, ultra
alia oppida, quæ singilatim, ut dictum est, assignabun-
tur in

tur in ditionibus Iudiciarijs Prætorijsq; supra nominatis: Idem ille Religionis usus cōtinuabitur ibidem uno aut altero loco, eo aut eis qui a nobis assignati fuerint: Sic, Ne profitentibus Religionem memoratam, ulla opera occupare aut retinere liceat templum aliquod aut sacram ædem Ecclesiasticorum, qui nostra sententia iam adeo restituti sunt in suas Ecclesias, ædes, bona, possessiones & redditus: ut frui uti his, quemadmodum ante hos tumultus, possint, exequiq; & continuare cultum diuinum consuetudine Ecclesiarum suarum pristina, sine molestia & impedimento omni. Non etiam hi refricare ulla res debent de euerfionibus aut demolitionibus ibi factis.

Est nostra quoq; sententia, ut ciuitas Parisiorum, & ad præfecturam comitatumq; hunc pertinentes, sint & maneant exempti de toto usu memoratæ Religionis, & nihilo tamen minus, ij qui habent domos suas & redditus in urbe & territorio illo, possunt reuerti ad sua, & gaudere bonis proprijs pacifice, sine metu uolentia aut necessitatis, inquisitionis aut molestia, tam de præterito quam futuro, quatenus ad negotia conscientia ipsorum.

Omnes ciuitates restituentur in pristinum statum suum & ad libera commercia, omnesq; extranei ablegabuntur extra hoc Regnum nostrum, cum primum fieri poterit.

Vtque uoluntatibus subiectorum nostrorum magis satisfiat, nequid illi requirant, Ordinamus, uolumus, & sic placet nobis, Vt unusquisque ex illis reuertatur & conseruetur, defendatur tutusque sit sub nostra protectione, in omnibus bonis,

bonis, honoribus, statu, muneribus, officijs suis, cuiuscumque modi ea sunt : Non obstantibus ullis decretis, interdictionibus, actis, iudicijs, sententijs, inhibitionibus aduersus ipsos prolati post obitum defuncti Regis Henrici, honoratis. Domini & patris nostri laudabilis memoriae, itemque executione illarum, tam de negotijs religionis quam expeditionibus factis intra & extra hoc Regnum, mandato cognati nostri supradicti principis Condensis, quam etiam de armis illa occasione captis, & ijs quae sunt consecuta. Atque illas actiones executionesque declaramus, esse nullius momenti & plane inefficaces : Ita ut ratione illarum, neque ulli ipsi, neque eorum liberi, aut haeredes & quorum refert, ullo modo impediatur, quo minus gaudeant bonis & honoribus suis : Neue teneantur hi adipisci aut obtinere a nobis quicquam, quo ipsis prospiciatur, praeter literas praesentes.

Postremo, ne ulla dubitatio relinquatur cognato nostro principi Condensi, de sincero & recto nostro proposito : Diximus & declarauimus, dicimus & declaramus : Habere nos dictum cognatum nostrum pro nostro honesto consanguineo, fideli & subiecto famulo : Habere etiam uniuersos Dominos, equestrem ordinem, nobilitatem, & caeteros incolentes urbes, oppida, uicos, & alia loca Regni nostri, terrasque ditioni nostrae subiectas, qui socij, opitulatores & adiutores fuere in isto bello & tumultu, quamdiu hic durauit, in quacumque parte & quocumque loco Regni nostri : pro honestis & legitimis subiectis ac famulis, credentes & existimantes, quicquid factum est a nostris hisce subiectis, tam tractandis armis quam stabiliendo suo iure,
iudicijs

iudicijs & sententijs, id factum esse bono animo atque consilio, & ad nobis inseruiendum.

Ordinamus etiam, uolumus & nobis placet, ut supradictus cognatus noster princeps Condensis maneat quietus, & nos quietum eum his literis, nostra manu signatis, reddimus, nomine omnis pecuniæ, quæ ab ipso, aut mandato & iusso eius accepta sublataq; est de nostris rationib. & ærarijs, ad quantamcunq; summam ascendere ea possit. Nihil itidem oneris relinquetur illi nomine eorum, quæ ab eo, ut dictum est, mandatoe ipsius accepta sublataq; sunt de communibus, ciuitatibus, officinis argentarijs, redditibus, prouentibusq; ecclesiasticis, aliorumq; absumtorum ab eo occasione belli istius: Ita ut neq; ipse neq; sui, neq; ulli, quibus ab eo mandatum fuit, ut talem pecuniam tolerant (qui una cum ijs qui expedierunt & tradiderunt, manebunt quieti & leuati onere omni) possint ideo requiri ullo pacto, uel præsentem uel futuro tempore. Idem seruabitur ob percussione monetæ, propter fusas machinas, & tormentarij pulueris causa, & si quid tum destructum est mandato ipsius supradicti cognati nostri principis Condensis, quibuscunq; in urbibus Regni huius nostri & terris ditioni nostræ subiectis.

Item omnes, siue in bello seu Religionis causa capti, mutuo dimittentur, liberatis personis & bonis ipsorum, absq; ulla redemptione, In quibus tamen non comprehenduntur prædatores, latrones, fures & homicidæ, qui his præsentibus literis non comprehenduntur.

Et quoniam singularem in modum desideramus, ut omnibus occasionibus turbarum & tumultuum &

B

motuum

motuum horum remotis, reconcilientur rursusque con-
iungantur animi uoluntatesque subiectorum nostro-
rum inter se mutuo, utque in tali coniunctione facilius
retineatur oboedientia ab utrisque nobis debita.

Ordinauimus ac ordinamus, sententia nostra est,
uolumus, nobisque placet, ut omnes iniuriæ & offensæ,
quæ iniquitate temporis & enatis occasionibus inter
nostros subiectos existere potuerunt, & omnes aliæ res
præteritæ, quarum præsentibus illi tumultus causa fue-
runt, sint & maneant extinctæ, ac mortuorum instar
sepultæ, tanquam aduenissent nunquam: Mandantes
strictissime sub pœna amittendæ uitæ, nostræ potestati
subiectis uniuersis, cuiuscunque status conditionisque sint:
Ne obtrectent, iniuriam faciant, irritent sese mutuo, ex
probrando præterita, aut de ijs disputando, conque-
rendo, accusando inter se propter negotia Religionis:
Ne offendat aut contumelia afficiat unus alterum fa-
cto dictoue, sed ut moderentur sibi, & uiuant placide
simul tanquam fratres, amici et ciues, Sub pœna, ut qui
contra hæc fecerint, quique causam dederint huiusmodi
iniuriarum offensarumque, & has commouerint, illi eue-
stigio sine ulla altera forma procedendi, puniantur se-
cundum rigorem præsentis ordinationis nostræ.

Hiscæ igitur consideratis, una cum alijs quæ supe-
riore expositione continentur, neue scrupulus dubita-
tioque aliqua relinquatur: Supradicti nostri subiecti se-
parando sese consociationes dissoluent cum omnibus
tam in Regno hoc, quam extra illud: Neque tollent au-
ferendo ullam posthac pecuniam: Non scribent milie-
tem, non cogent congregabuntque multitudinem, nisi
secundum superius exposita, & inermem. Id quod ita
prohibe-

prohibemus, ut uetemus sub pœna animaduersionis
cum rigore uehemente, tanquam in contemtores &
uiolatores mandatorum & ordinationum nostrarum.

Atq; ita mandatum damus per hæc præsentem,
nostris dilectis & fidelibus, qui in curijs sunt solemni-
um iudiciorum, nostrarum Rationum camera, curijs
præsidum uirorum, prætoribusq; & alijs qui Iurisdic-
tionib. officijsq; præfecti sunt, quorum munus est
proprium, itemq; locum uicemq; eorum tenentibus:
ut curent præsentem declarationem hanc ordinatio-
nemq; nostram legendam, promulgandam, & inter
acta referendam, in suis curijs & Iurisdictionibus: Ut
que seruent ipsi & curent seruandam custodiendamq;
per omnia ac singula inuiolate, quo his frui uti illis, ad
quos pertinent, plene & pacifice liceat, omittentibus &
remouentibus cuncta, quibus conturbari impediriq;
hæc possint. Nam hoc placitum est nobis. Ad cuius
testimonium nos sigillum nostrum hisce literis adiun-
gendum curauimus: Datis Amboisij 19. die Martij,
Anno gratiæ Millesimo quingentesimo sexagesimo
secundo, Et Regni nostri tertio.

Signauit

CHARLES

Et infra

ROBERT

Per Regem in concilio ipsius.
Sigillum additum ceræ luteæ,
de duplici filo a pergameno
dependens.

Lecta

Lecta, publicata & registrata, audito procuratore
generali regis, in praesentia superillustrum princi-
pum ac dominorum, Cardinalis a Borbonio, & ducis
Montispenserij, ad hoc specialiter a Domino nostro
Rege Christianissimo missorum. Parisijs in Parla-
mento die XXVII. mensis Martij, anno Domini mil-
lesimo quingentesimo sexagesimo secundo, ante Pascha.

DV TILLET.

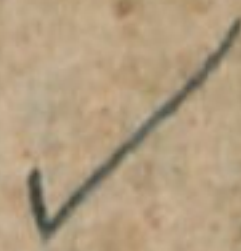
Lecta similiter, publicata & registrata, audito pro-
curatore generali Regis, in Camera rationum re-
giarum, anno & die supradictis.

FROMAGET.

CHARLES

ROBERT

153028

AB: 153028

ULB Halle

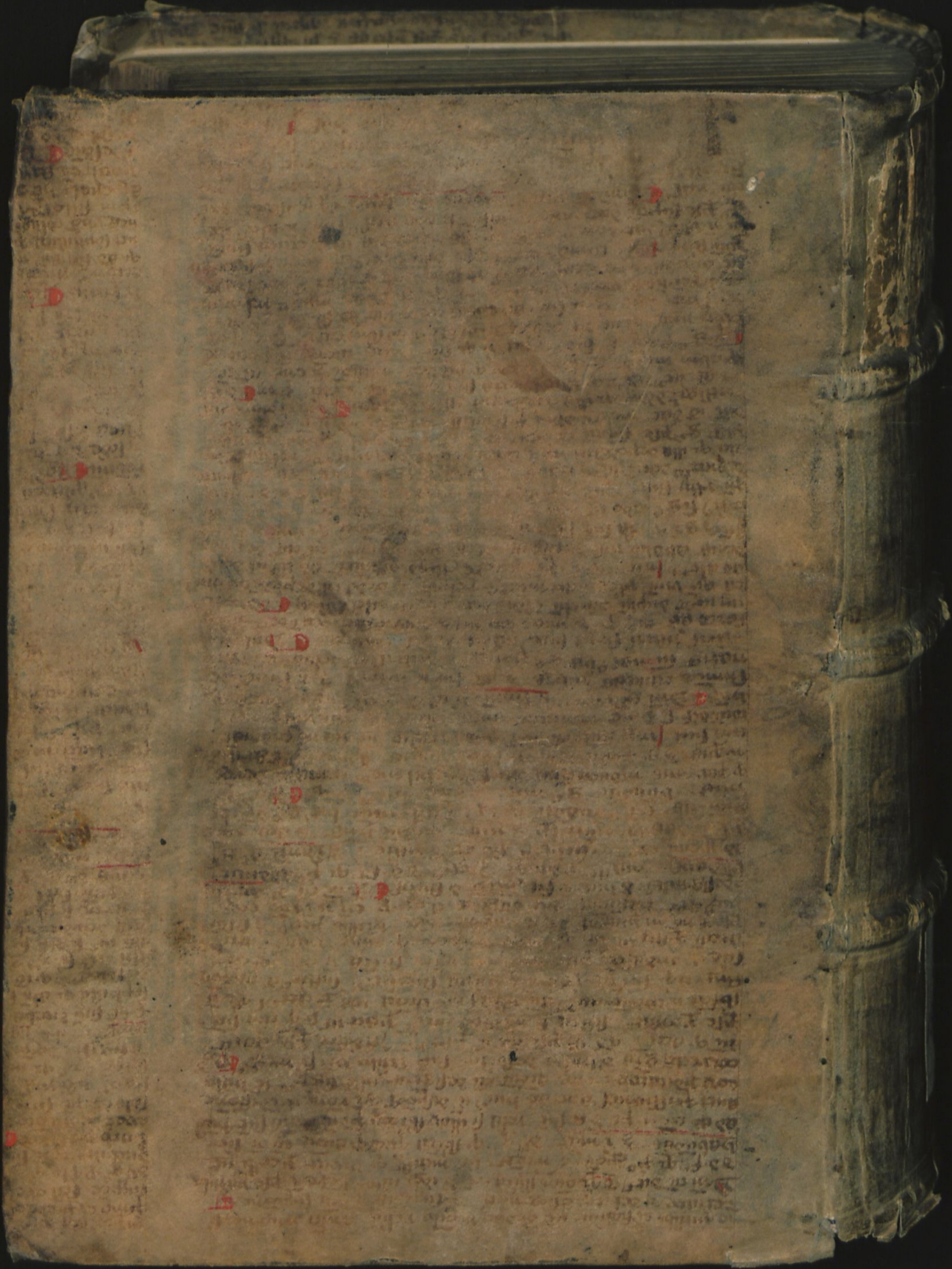
3

003 486 044

86

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

V M
ALLIA,
TA IN RE
S DISSIDIIS
POSITIS

INVMITA
am proxime
xposi-
t.

II.

50

